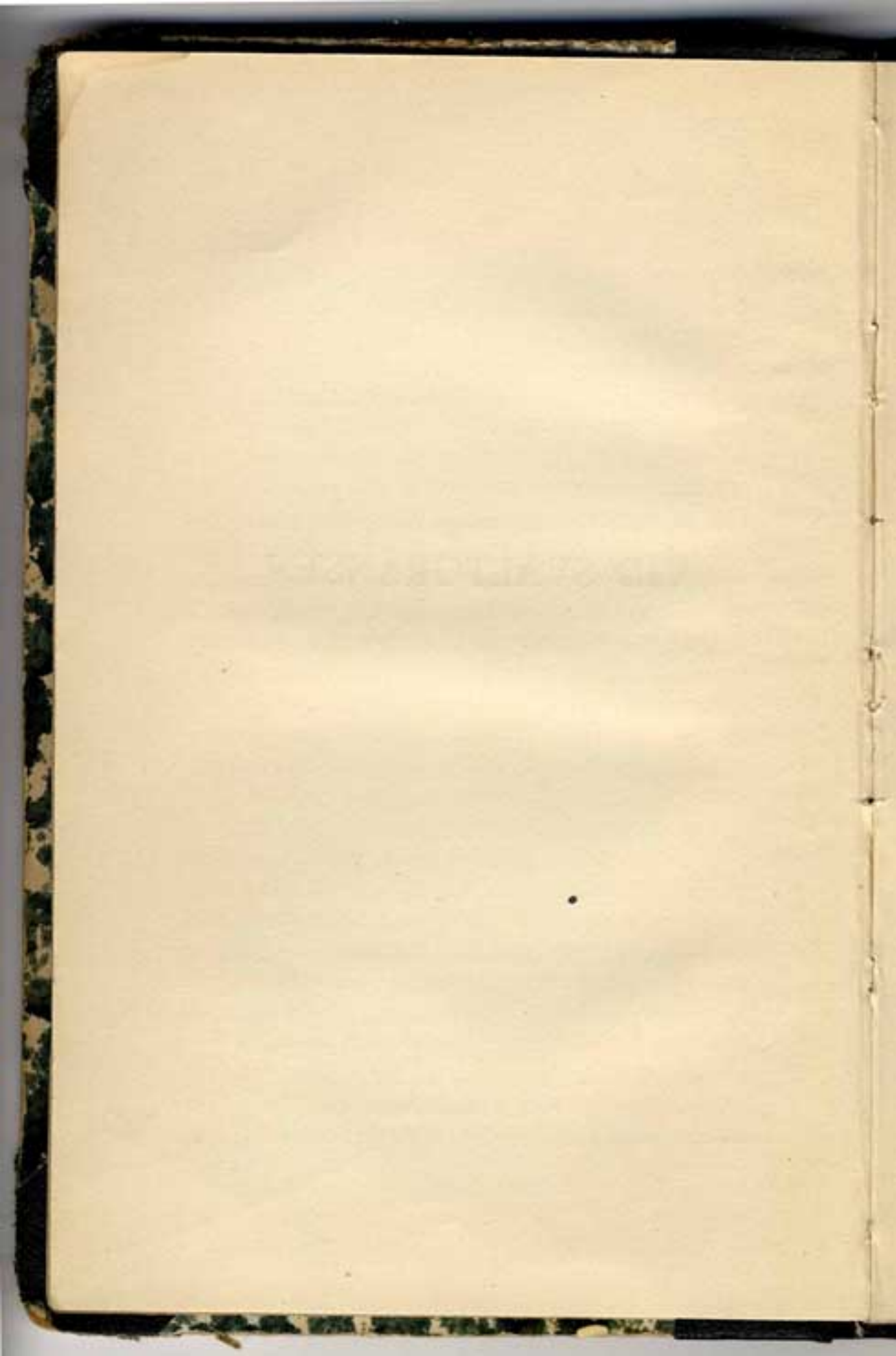

VID SVÄLTGRÄNSEN

Maria Sandell.

I

I.

När Agda Hult tidigt på söndagsmorgonen vaknade i den enkla järnsängen, som stod inskjuten i ett af rummets hörn, såg hon ett regnbågsfärgadt skimmer på väggen helt nära sitt ansikte. Ännu halft snärjd af morgondrömmar, såg hon sig undrande omkring för att upptäcka orsaken till färgspelet, men då hon fann, att detta uppkom af solstrålarnas brytning mot det slipade glas, som betäckte hennes fästmans porträtt, där det stod på fönsterbordet, blef hon med ens klarvaken. Hennes ögon tindrade af glädje. — »Oskar, Oskar! God morgon!» hviskade hon, lyckligt leende, och förde handen smekande öfver den lysande glasytan.

Med armarna behagfullt höjda som till dykning stod hon sedan ett par ögonblick i den hvita bädden, omfluten af rika ljusflöden, innan hon med ett ystert språng lämnade densamma.

Vid rummets ena långsida stod en utdragssoffa. Dess brokiga täcke visade skarpt konturen af en kvinnlig gestalt. Det var den unga flickans mor. Dottern spejade ifrigt ditåt. Sof hon? Nej, det dukbetäckta hufvudet rörde sig oroligt på kudden... Dröjande sträckte Agda ut handen efter

sina kläder men fick i detsamma syn på sin hatt, som hängde på ett af byråns spiralljus. Halfva natten hade hon användt till att tvätta sidenband, pressa och göra rosetter. Hur tog den sig ut, mån tro? Det måste hon genast se efter.

Hon öfvertygade sig med en blick, att modern på nytt inslumrat, och smög därefter på tåspetsarna till byrån. Belåtet synade hon nattens arbete. »Den här hatten kommer att klä' mig», tänkte hon. »Oskar har aldrig förr sett mig så fin, som jag blir i dag...» och hon kunde icke afhålla sig från att profva den. Men det var rakt omöjligt att få den att sitta på ett hyggligt sätt. Gång på gång sjönk den nedåt nacken. Nå, bara hon fått håret upplagdt, blef det väl bra därmed, tänkte hon.

Som en gulbrun krans låg det yfviga håret upp mot hattbrättet. Agda greps af en naiv glädje öfver sitt täcka jag. Men den fick ett brådt slut. Hon såg i spegeln sin mors knotiga hand trefva på täcket och snibbarna af hennes hufvudduk guppa kring hakan, som sattes i rörelse af väldiga gäspningar. Hatten kom af i hast, och med några få steg var den unga flickan tillbaka vid sin säng samt började kläda sig.

»Ligg stilla du, morsan lilla», sade hon åt den gamla, som gjorde min af att stiga upp. »Du ska' få kaffe på sängen i dag och godt bröd att doppa...»

Mor och dotter bodde ensamma i det lilla vindsrummet. Där var lågt i taket och smått om utrymmet. De få och torftiga möblerna måste för att få plats stå kant vid kant. Inga luckor dolde kakel-

ugnsspiseln med dess grofva rör, och målningen å dörren samt panelen var svartnad under fuktens inverkan. Så godt som hvarje sak af rummets inredning bar spår af en kärf men duglig människas oafslåtliga kamp för att hålla sig uppe. Alla ripor efter armodets klor voro ärrade.

Tre år gammal, miste Agda sin far. Sedan dess hade modern i tio år ensam sörjt för hennes behof, kämpande mot sjukdom och motgångar, karsk och uthållig, för stolt att söka hjälp. Men sedan sitt trettonde år förtjänade dottern själf sitt uppehälle. Hon hade emellertid aldrig fått lära något yrke, ty de båda kvinnorna hade alltid i strängaste mening tvungits att lefva ur hand i mun. Så hade Agda nödgats fortsätta med fabriksarbetet. Hon längtade dock efter annan sysselsättning, men som modern sade, då saken var före: »Du får ju ingen betalning under första lärotiden eller i bästa fall ett par tre kronor. Hur långt kommer man med de slantarna? Jag med mina värkbrutna händer kan ju inte förtjäna stort. Om vi åtminstone hade något rejält att bära till stampen under tiden, tills du blef mer kunnig och fick bättre betalt, men hur mycket tror du, vi få låna på det här skräpet, som ä' så rankigt och lappadt? Mat måste man ju ha hvar dag och tak öfver hufvudet. Jag ser verkligen ingen utväg för dig.» Någon sådan öppnades heller aldrig för den unga flickan. Vid tidpunkten för denna berättelse var hon anställd vid en kexfabrik.

»Kära Agda», sade modern, som med vaksamma blickar följde dotterns snabba rörelser, »du behöf-

ver inte ta' mer än ett halft mått kaffe. Det ä' så mycket god sump i pannan.»

»Inte ska' vi knussla i dag, då jag firar min förlofning», svarade Agda och lät kaffekvarnen gå med fart. »O, du lilla morsan, hvad jag ä' glad!»

»Kommer Oskar och hämtar dig i dag?»

»Nej, vi ska' mötas ute.»

Oskar Vret och Agda hade redan föregående kväll bytt ringar. Det egentliga högtidlighållandet af händelsen skulle dock ske i dag med en utfärd på tu man hand. Den unga flickan flög omkring som en solreflex i sysslor och ärenden. Det var så mycket att uträtta i hemmet, innan hon kunde få tänka på sig själf. Men slutligen var allt undanstökadt.

Nu skulle hon, minsann, göra sig riktigt helgdagsfin. Inom ett ögonblick låg en filt kastad öfver bordet och bästa kjolen på den. Skott upp den hade hon gjort kvällen förut, nu skulle den få en grundlig pressning. Ah, så härlig dagen skulle bli! Nej, det var rent omöjligt att tuga längre, och toner, som hela morgonen jublat i hennes inre, funno nu väg öfver hennes läppar. Handen, som förde strykjärnet, följde ofrivilligt takten. Det blef en lustig dans öfver tyget. Modern iakttog sin flicka och smålog förstulet men sade med rätt mycken skärpa:

»Det där arbetet blir det ingen ordning med. Ge mej järnet, så ska' jag pressa. Jag tycker, du borde vara mera allvarlig nu, när du tagit ett sådant viktigt steg. Hvem vet, hur lifvet kommer att

arta sig för dig, så oskyldig och barnslig som du är för dina nitton år.»

Agda lämnade beredvilligt ifrån sig det begärda men undvek därvid att möta moderns blick. Färgen steg på hennes smala kinder, ögonen fingo ett oroligt spörjande uttryck, och längre, än nödvändigt var, dröjde hon vid byrålådan, ur hvilken hon tog fram sina nya kängor. Men när hon väl fått dessa på sina fötter, vek det lätta molnet bort, och hennes drag lifvades af samma bekymmerslösa glädtighet som före moderns ord. Ack, de glänsande snibbarna af blankkläder i kängorna! Och knarren se'n! Modern måste beundra, känna, hur mjukt lädret var, och hur lagom hårdt det satt kring de fina vristerna. Det gjorde hon äfven och hade inte ett enda förebrående ord, när hennes dotter sjungande ställde sig vid spegeln och en smula behagsjukt experimenterade med olika hårupsättningar. I stället lade hon fram ett litet paket, och när Agda öppnade detta, fann hon ett par nätta kammar, sådana hon länge önskat sig men ej haft råd att köpa.

»Slit dem med hälsan», sade modern. »Jag har köpt dom för slantarna, som jag fick för skumningen i fredagsnatt.»

Agdas hjärta var fullt af en tacksamhet, som hon dock icke vågade gifva några synliga uttryck. Men då hon slutligen stod färdig att gå, lade hon blygt sin kind mot moderns.

»Adjö, lilla morsan», sade hon sedan, nickande afsked i den öppna dörren. »Jag kommer nog inte

hem förrän sent. Lägg nyckeln under förstumattan, om du går ut.»

»Hälsa Oskar och dröj inte för länge! Kom ihåg, att du ska' tidigt upp», svarade fru Hult och ställde sig vid fönstret för att iakttaga dottern, när denna passerade gården. Med fuktigt glänsande ögon såg hon den ungdomliga gestalten försvinna i portgången.

I detsamma Agda öppnade porten, började kyrkklockorna i staden att ringa. En kort stund stod hon orörlig, leende mot solen i den böljande klockklangen. Lätta vindstötar, som förde doften af fuktig mylla och spirande grönska från det närbelägna skogsbrynet till de stora grå husen i fabrikskvarteret, lyfte i förbifarten på hennes hvita flor och svepte tinningarnas lena lockar omkring hennes kinder. Då hon lyfte handen för att lägga håret till rätta, passade solen på att lyckönska henne till förlofningsringen, ty med bländande glans lyste den mot henne. Agda genombäfvades af en intensiv lyckokänsla. Det var, som om de stora stundernas glädje, förberedelse, ifver, längtan, hopp och förväntningar sammangjutits till en sällhet, som blef henne öfvermäktig.

Ett stridt regn hade fallit under natten. Gatan hade därför tycke af en nytvättad arbetskarl i söndagskläder. Få fönster voro slutna. I de öfre våningarna stodo de oftast på vid gafvel, inramande med sina hvita draperier och krukväxter klarögda småttingar, som nyfiket åskådade gatans händelser. I bottenvåningarna däremot stodo de på glänt, där de icke doldes af butikernas bruna luckor. Spegel-

klara rutor tilläto skymtar af söndagspyntade rum och af människor, som njöto af söndagen — ett snöhvitt sängöfverkast — en byrå med glänsande metallstakar — vårblommor i en vas — en man i skjortärmar, vändande bladen i ett album för en ljushårig flickunge i röd kolt på hans knä...

Ej ens den lättaste sky fördunklade det genomskinliga blå. Dufvor sköto fram i yra lekar med fladdrande silfverglans under vingarna, sänkte sig och trippade öfver graniten efter läckerheter, hvilka af oförvägna gråsparfvar bortsnappades, innan de hunno dem, höjde sig åter till flykt och slogo slutligen ner på frisen öfver några fönster, som hade utsikt åt en park med späd grönska och ungbjörkar. Denna plats var dem tydligen välbekant. Kuttrande och trygga, voro de snart i färd med sina toilettbestyr och med ömma förtroligheter — de läto sig ej ens störas af att en ung man flyttade blommorna ur ett af fönstren samt sträckte ut handen mot dem. Men när de upptäckte, att denna rymde ärtor, så blef det ett lif. Stor gamman och mycket krusande! Men det senare öfvervanns, hvarefter den unge välgöraren stundtals försvann ur sikte för åskådarna på gatan, omfladdrad som han var af skiftande vingar. Strålände ögon sågo uppåt mot honom, barnaögon. Barn!... Ut från de grå husen kommo de, kvittrande, lättfotade, med lyckliga hjärtan och mors söndagstankar i färgrika hattar, krusadt hår, blanka kängor och rena kostymer. Allt iakttog de, begärligt, vaket... Men den, som icke brydde sig om händelsernas gång, var en liten dogg, hvilken stod i ett vidöppet fönster, omgifven af bjärt ran-

diga gardiner, ty han spejade efter sin husbonde. Med ett trumpet uttryck kring sin svarta nos men med ifver och längtan i blicken såg han efter honom, som denna enda dag af veckans sju fick vara hemma från hjul och remmar och därmed gaf sin lille hund del af söndagskänslan.

Agda Hult fäste heller icke stor uppmärksamhet vid gatulifvets helgdagsprägel — det sorlande människovimlet — raderna af ansikten innanför spårvagnarnas klara rutor och friluftsälskarna med båtbehör öfver kraftiga skuldror. Oberörd vandra de hon vägen fram, helt tagen af sin djupa lycka, ända till dess hon mötte ett par kvinnliga arbetskamrater, som, förvånade och afundsamma öfver hennes täcka utseende, hälsade och utbytte några ord med henne. Ty efter detta möte var hon en kort stund på ett betagande vis medveten om att vara vacker. Hennes inbillning utmålade det uppseende, förlofningsringen dagen därpå skulle väcka i fabriken. Hatten, floret, allt det nya, hon iklädt sig, skänkte henne en glad tillfredsställelse. Hon steg i värde för sig själf — hennes rörelser blefvo tvungna, hennes gång alltmera medveten, och hon lade märke till människornas beundran. Hennes blick återfick dock snart sitt drömmande uttryck. Det var, som om hon blott skådat i sin egen lyckliga själ. Med de ytliga tankarna hade också hvarje oskön stelhet i hennes rörelser försvunnit. Blicken ljusnade, där hon framgick. Det var, som om söndagen i mänsklig gestalt glidit förbi...

När den unga flickan äntligen nådde platsen för mötet med Oskar Vret, var denne ännu icke

kommen. Men hennes väntan blef ej lång. Någon stack bakifrån sin arm under hennes, och då hon häpen såg sig om, mötte hon den efterlängtdes sorglöst leende blick.

»Har du väntat länge?» frågade han ömt.

»Nej då! Jag kom nyss. Har du haft brådt? du ser så jäktad ut.»

»Det är klart, när jag skulle träffa dig.»

Agda höll leende upp sin vänstra hand och böjde sig lätt fram för att få syn på den unge mannens. Förvånad utbrast hon:

»Hvad har du gjort med din ring? Inte såg den så där ut i går, då jag köpte den.»

»Det inbillar du dig bara», svarade han lugnt och stack handen i fickan. Ett förstulet leende gled öfver hans läppar — han kände plånboken mellan sina fingrar, och i den låg tian, som han lånat på den verkliga förlofningsringen kort före sammanträffandet med Agda.

Hans svar togs emellertid för godt, och samtalet gled öfver till andra ämnen. Men Agda Hult var lågmäld; hennes lycka var för stor för ord. Hon log dock ofta med ett inåtvändt tycke och med lysande ögon. Under det att han med sina spelande blickar följde gatulifvet, medveten om sin egen ståtliga figur och nöjd med det uppseende, den vackra flickan vid hans arm ådrog sig, gick hon försänkt i framtidsdrömmar. Flyktiga och obestämda voro de alla. Först när hon fick Hörtorgshallen i sikte, antogo de mera fasta konturer. Hon såg sig själf vid Oskar Vrets arm vandrande hemåt med fylld korg och med blommor från torg-

besöket på lördagskvällen, såg köket, tyst och redt till helg, och Oskar vid bordet, där hon dukade fram de goda sakerna... »Några månader blott», tänkte hon, »och allt det där blir verklighet.» Och med en vaken, intresserad blick mötte hon det stora torget.

Med ens fästes hennes uppmärksamhet vid en kvinna, som med vaggande gång kom fram till Ox-torgsgatans mynning. Agda märkte genast, att hon var i långt hafvande tillstånd. Den rödbruna kjolen, alltför kort framtill, lät ett par söndriga skor komma till synes, kappan satt spändt öfver barmen men gapade vidt öfver skötet. Ansiktet var beklämmande blekt med bruna skiftningar kring munnen, och ögonen tycktes som urvattnade under de slappa ögonlocken. En hatt, blänkande af fennissa, satt öfver ett ljust och rikt hår. I handen höll hon en bleckflaska.

»Stackare», mumlade Agda för sig själf. Men hon blef brydd vid Oskars frågande ögonkast och tog sin blick från kvinnan. Den unge mannen hade dock redan följt spåret. Med ett ryck tvärstannade han och stod som nitad vid marken några ögonblick. Så föll hans gapande mun igen med en bestämd rörelse, han lät sin arm glida ur Agdas och hviskade:

»Gå ensam en liten bit! Jag har ett ärende, men jag hinner strax upp dig.»

Hans röst var emellertid så sluddrig, att hans följeslagerska icke uppfattade orden. Hon följde honom därför i hans ändrade riktning. Hon förstod ingenting och kunde icke få fram ett ord för

den häftiga farten. Bröstat flämtade och hon måste anstränga sig för att icke blifva efter.

Plötsligt vände hon sig om, gripnen af en aning... Jo! Jo! Gud i himlen, hvad betydde detta? Kvinnan, som nyss väckt hennes medlidande, tänkte genskjuta dem. Med tunga steg kom hon skyndsamt öfver torget, hatten hade åkt åt örat, hängbanden slängde, hennes kinder blossade, och bleckflaskan svängde likt en pendel.

»Oskar!» ropade Agda ångestfullt. »Säg mig, Oskar, känner du henne?» och med ett fast grepp sökte hon hejda honom men drogs i stället med några steg, då hon icke ville släppa hans arm. I detsamma syntes de första leden af en grupp frälsningssoldater på väg öfver gatukorsningen. Musikinstrumenten lyste med stark glans i solen, och männens eldröda tröjor jämte de likaledes röda doken på kvinnornas kolboxliknande hattar bröto fram som eldslågor ur tvärgatans dunkel. Oskar Vret sökte tränga sig igenom men motades. Med jäsande vrede tyckte han sig finna, att han var föremål för blickar, hvori himmelsviss fanatism sällsamt blandades med viktighet och ömkan öfver honom, syndaträlen, som ej fanns i deras leder... Äntligen såg han dock vägen fri. Men han hann dock blott taga ett par steg — kvinnan stod framför honom.

Han vek åt sidan, men hon spärrade vägen för honom. Ett snabbt ögonkast växlades, sedan borrades hennes vredesgnistrande blick i Agdas. Fingrarna kröktes krampaktigt som för att klösa, hon flämtade och rörde läpparna men fick icke fram

ett begripligt ord, hennes ansikte ryckte; och de bruna fläckarna kring munnen mörknade. Men detta varade endast några ögonblick. Med en våldsam ansträngning återvann hon självbehärsknin-gen. Munnens linier blefvo veka, hon slöt ögonen en sekund och såg sedan på den unge mannen.

»Det trodde jag *ändå* inte om dig, Oskar», sade hon stilla.

Oskar hade haft sin blick i rymden, nu mötte den kvinnans. Hennes snabba öfvergång från ohejdadt raseri till stilla sorg förvirrade honom i hög grad. Men han återfick snart sin säkerhet, och denna stärktes ytterligare, sedan han mönstrat den framför honom stående. Tunga droppar runno från hennes ögon, armarna hängde slappt utmed sidorna — hela hennes varelse bar undergifvenhetens prägel. Fattande ett snabbt beslut, sade han högt nog för att kunna höras af närstående nyfikna:

»Hva' fan har ni med mig att göra? Akta er, så jag inte skickar polisen på er. Ni ä' ju full, vet jag. Gå hem och sof fyllan af er och låt främmande människor vara i fred! Ur vägen!»

Ater sökte han komma förbi henne, men hon var på sin vakt.

»Bedragare», ropade hon. »Din bedragare, du förnekar både mig och dina barn... du vill, att polisen ska' ta' mig... du ä' inte värd att trampa marken en gång. Du har skaffat dig fina bekantskaper... jag duger inte åt dig nu, sedan du fått, som du vill, med mig. Hvad ska' jag ta mig till? O, himmelens Gud, hvad ska' jag ta mig till? Du

har fördärfvat hela min framtid, och nu lämnar du mig och barnstackarna vind för väg.»

De sista orden slungades fram med ett skärande skri. Det var modern, som ropade för sina barn i lidelsefull ångest. Hennes röst kväfdes af en mäktig snyftning, hon dolde ansiktet i händerna och kände icke, hur bleckflaskans skarpa kant skar in i handen. En ängslig tystnad följde. Så med ett rycktes hennes händer till sidorna, våldsamt knutna. Hon tog ett par steg framåt, så att hon snuddade vid Agda, som ryggade tillbaka, uttrycket i hennes ansikte var hatfullt, ögonen lågade af svartsjuka och hämndlystnad, och hennes hufvud sköt fram med en orms smidiga rörelse:

»Vänta bara», hväste hon. »Vänta bara! Så där fin var jag också, innan han fick mig i fördärfvet. Det blir nog er tid också. Lita på det, ni, min fina fröken!»

Blodet vek från Agdas kinder. Hennes ögon fingo ett intensivt inåtskådande uttryck — frågande — tviflande. — Så flögo hennes händer blixtnabbt mot hjärtat... Hvad var det? Jo, det var hjärtklappning. Åter... åter... under hjärtat! Under!... Skräcken var i hennes ögon. Hon slog ut med armarna som en skrämmd fågel med vingarna och sprang.

II.

Det blef hårda tider för Agda Hult.

Då modern på söndagskvällen såg henne inträda, märkte hon genast, att dotterns ljusa morgonlynne var försvunnet. Blek och tyst, satte sig Agda vid bordet och försökte dricka det varma kaffe, som under trugande bjöds henne. På sin mors ifriga frågor svarade hon undvikande och knapphändigt. Men den gamla gaf sig tillfreds. »Något gnabb dem emellan», tänkte hon. »Det blir väl snart väl igen. Och så är hon trött. Det är bäst, hon kommer till ro så fort som möjligt, helst hon ska' upp till arbetet så tidigt.»

Agda hade emellertid skjutit sin stol till ett hörn af rummet och följde nu därifrån moderns alla rörelser med förvirrade, slött skygga blickar. Hon kunde knappast finna en redig tanke — kände bara en sugande längtan efter mörkret. Hennes medvetande var som tillstängdt för allt det, som händt under dagens lopp, men fragmenter af längesedan upplefvade tilldragelser framblixtrade esomoftast med sällsam klarhet. Plötsligt genomfors hon af en sprittning, reste sig till hälften och stirrade med af skräck vidgade ögon på modern, som

skakade sitt bolster, så att dess fyllning gick i våg-
lika rörelser under hennes knotiga grepp. — Vatt-
net! Det strömmande gröna vattnet! Vågorna,
som kommo glidande likt händer, hvilka ville henne
väl, ville taga henne med sig undan lidande, bort
ifrån grymhet och svek... Med hemsk tydlighet
såg hon den nedkolade gränden, som gränsade till
vattenbrynet, flankerad af fabriksbyggnader — väl-
diga kuber med hundratals fönsteröppningar och
åt motsatt håll slutande med ett tjäradt plank. Hon
kände skum stänka mot sitt ansikte, såg de ned-
smorda trasorna, råttan med bett i strupen och af-
huggen svans, barken, bleckburkarna, fiskbråten —
allt detta, som betäckte marken under den på stol-
par liggande brädgång, som ledde till bryggan. Och
midt ibland afskrädet såg hon sig själf sitta ned-
hukad, stirrande än mot vattnet, än mot fabrikenas
mörka fönster, som hennes inbillning befolkade, all-
deles så som hon verkligen gjort timme efter timme
under dagen. Öfver hennes ansikte flög ett uttryck
af skrämsel.

Spändt lyssnande, sänkte hon hufvudet och tog
sig öfver hjässan; det var steg, hon hörde på bräd-
gången öfver sitt hufvud, och med det snabba
greppet ville hon befria sitt hår från flisor, som
nästlat sig in däri... Det hela varade blott några
sekunder. Med en djup suck sjönk hon tillbaka i
stolen.

Väl kommen i säng, somnade hon nästan genast.
Modern tände lampan och började en läsning, som
varade ett par timmar, hvarefter äfven hon beredde
sig till hvila. Tassande smög hon omkring i rum-

met och gjorde allt bekvämt åt sig för natten. En blick åt Agdas hörn öfvertygade henne om att dottern var djupt insomnad. »Stackare», tänkte hon, »det smakar henne allt att få sofva.» Och så släckte hon ljuset.

I detsamma var det Agda, som om hon fått ett lätt slag på hjässan. Lik en stålfjäder, höjde hon sig från kudden. Allt mindes hon.

Timmar! Långa, långa timmar! Hennes kropp riste under frossbrytningar, och grant lysande punkter skymtade förbi hennes ögon, som än öfverflödade af heta droppar, än torra och utmattade svedo som sår. Men hon led ljudlöst — kväfde snyftningarna med sitt lakan. Ännu sargades hon dock icke af den älskande kvinnans grymmaste kval, det som ristar oläkliga sår i hennes känslolif: blygseln öfver att älska en ovärdig. För detta var hon ännu för outvecklad. Först sedan sorgens saf genomträngt hennes väsen, skulle hon mogna därför — och hon gjorde det hastigt. Det var smärtan öfver det mot henne begångna sveket, öfver hennes gäckade tillit, som vållade hennes hjärtas förtviflan, och främst af allt hennes moderskap.

O, nesa öfver all nesa, att vara en ogift moder! Hånet! Begabbelsen! Ah, allt hon sett och hört i den vägen, men då drabbades andra. Nu ...! Hur länge kunde hon förbli oupptäckt, måne? Men hon kände plötsligt en stark vedervilja mot sitt eget sköte och en afsky för sitt tillstånd, som trotsade åtrån att undersöka. En dof vrede mot den ofödde började stiga inom henne, växte, makttog henne, blef till hat, till mordlust, dödande i

viljan. Hon letade i minnet efter tidningsnotiser, hörsägnar, dunkla häntydingar, som kunde gifva henne vägledning till dådets utförande, men förgäfves. Hur bittert hon nu ångrade att icke ha lyssnat bättre, ångrade sin tillbakadragenhet, sitt förakt för skvaller och afslöjanden. Hvad som helst skulle hon underkasta sig, blott denna skam ginge henne förbi. Allt, allt — blott hon blefve kvitt bördan!

Hon fick en blixtnabb vision: den hafvande kvinnan i gatumynningen. Det verkade afledande, ty nu hängaf hon sig åt svartsjukan, rivalitetskänslan. Men blott för en stund voro dessa allena-rådande, fyllande hennes sinne med bittra anklagelser och hätskhet. De försvunno, och sorgen fanns allena kvar i hennes älskande, bedragna hjärta, som inte visste af någon tröst...

När sömnen sent omsider kom, var den hennes vän. Morgonen därpå behöfde hon som annars icke väckas. Då modern i vanlig tid vaknade, såg hon Agda redan klädd och i färd med kaffekokning. Förvånad utbrast hon:

»Är du redan uppe? Hvad blåser det för vind i dag? Jag trodde, det skulle vara svårare än vanligt att få dig vaken.»

Agda svarade vänligt men undvikande. Rösten lät beslöjad, hennes ögon omgäfvos af blå ringar, och det hade kommit nålfina rynkor kring munnen, hvars naturliga uttryck af slutenhet starkare än förut framträdde. Modern lade emellertid blott märke till den unga flickans blekhet, men för denna

fann hon en tillfredsställande förklaring i hennes ovana vistelse ute i det fria dagen förut.

Ett visst lugn hade omsider inträdd i Agdas upprörda känslolif. »Än se'n...?» tänkte hon. »Och jag ä' ju förlofvad... För resten ä' jag ju hvarken den första eller enda, som råkat illa ut — det ä' ju så vanligt.» Hon genomgick i minnet listan på dem hon känt och kände såsom varande i samma belägenhet som hon själf, och den var icke fåtalig. För henne var dock ställningen vida svårare, än fallet plägar vara med hennes gelikar. Detta stod med ens för henne i all sin hemska klarhet. Hon hade alltid velat vara något förmer än sina kamrater, hållit sig för sig själf, skytt slams och sofrat sitt språk från simpla ord. »Skitförnäm» kallades hon på fabriken och af grannarna. Hvad skulle de nu säga? En plågsam oro kom hennes hjärta att slå hårdare. »Jag har ju ringen...» lugnade hon sig själf.

Ringen! För första gången hörde hon en röst inom sig fråga: »Har du rätt till den?» Men snabbt och själfklart kom hennes svar: »Han är ju inte gift med henne.»

Det uppseende, hennes förlofning väckte på arbetsplatsen, och som hon förr i inbillningen glädt sig åt, skänkte henne nu alls ingen tillfredsställelse. Kamraterna lyckönskade henne mer eller mindre vänligt. Hon ville ge sig sken af att vara glad och hurtig, men kunde icke bli kvitt oron öfver att plötsligt se sig upptäckt. Hvarje gång någon ovan-

lig rörelse uppstod bland hennes omgifning, darra-
de hon af ängslan. Hon kunde knappast möta
någon blick och höll sig ur vägen, såvidt sig göra
lät. Den inre stämman teg heller icke. Ännu svag,
öfverröstades den lätt af invändningar, förestaf-
vade af själfviskhet och upprunna i ett själslif,
hvars krafter, goda i sig själfva, försvagats af vistel-
sen i fabrikernas moraliskt osunda atmosfär och
ett viljeförlöande arbete. Men den växte sig allt
starkare, tvang henne att lyssna, att söka reda ut
sina rättsbegrepp och kufva sin kärlek, som stred
för lif och rättigheter. I hennes inre stod kampen
oafslätlig och förfärlig. Likväl skötte hon sitt ar-
bete mönstergillt. Detta bestod i att inpacka den
färdiga kexen. En och en togos de små kakorna
upp, synades och lades sedan, symmetriskt ordnade,
i bleckbehållarna — tusenden och åter tusenden med
ständigt samma handgrepp och med uppmärk-
samheten spänd. Ej en ryckning i hennes bleka
ansikte förrådde, hvad hon led. Äfven i hemmet
bevarade hon sitt yttre lugn — till dess hon visste
sig trygg och ostörd i nattens mörker.

En morgon låg ett bref, adresserat till henne,
i fabriken's breflåda. Verkmästaren lämnade henne
det med en skämtsam antydning om att det väl
var fästmannen, som skrifvit, men hon såg genast
på utanskriften, att detta ej var fallet. Stilen var
henne obekant. Hon brann af ifver att taga del
af brefvet — en aning sade henne, från hvem det
kom — men hon stod emot, gömde det och bröt
det, först sedan modern lämnat henne ensam vid
den framsatta middagsmaten. Det lydde så:

»Ja vill bara låta er veta, att allt, som ja sa i söndass, var den renaste sanning. Tror ni mej inte, så fråga Oskars morsa; hon ä nu på Rosenlund, å hon har reda på alltihop, för hon bodde hos oss. Ja tvätta å gick i hjälp, å hon såg efter lillan å var så dan me henne; å Oskar han var då inte alls le, fast han söp sej full iblann å inte gaf oss pengar; men en da gick han, å sen har ja inte sitt honom förrän i söndass. Fråga Oskars morsa, om ni tror, ja ljuger. Ja tyckte så mycke om gumman, men ja måste släppa'na, för maten räckte inte, å ja orkar inte knoga så mycke i mitt nuvarande elände. A ni må veta, att Oskar han har heligt lofvat att gifta sej med mej, det kan ja gå den dyraste ed på, å ja ä så lessen, men nu får ni göra, som ni vill, för ja rår inte mera.

Tecknar Johanna Boman.

När Agda slutat läsningen, var hennes första tanke: »Det här ä' bra att ha. Nu kan jag stuka honom med brefvet, om han förnekar henne, och sen blir det hon, som får umgälla att ha skrifvit.» Men det dröjde icke länge, förrän mildhet och rättvisa fingo öfverhand. »Nej, jag skall inte förråda henne», sade hon sig själf. »Oskar kommer nog om söndag, men då skall jag vara borta. Det blir bäst så, för jag vet inte om hur det skall bli mellan oss.»

Hon höll ord. Oskar Vret infann sig på söndagen. Hans tilltänkta svärmor lade tyst märke till hans tvekande sätt strax vid ankomsten.

»Ä' inte Agda hemma?» frågade han.

»Nej, hon ä' borta för hela dagen», svarade fru Hult.

»Hon ä' väl inte rasande på mig?»

»Inte hvad jag vet. Hvarför skulle hon vara det?»

»Gumman vet ingenting», tänkte den unge mannen och kände en stor lättnad. Högt sade han:

»Så förargligt, att hon ä' borta. Jag har fått arbete i Söderteljetrakten, och det varar nog en månad. Se'n är jag säkert i sta'n igen. Hälsa henne det...»

Och tiden gick för Agda. Dagarna med mycket arbete och nätterna med gråt...

En dag hade hennes mor satt sig att klippa matt-trasor i vedboden. Dörren var stängd, ty ljuset, som föll in genom dörröppningen, var nog för hennes arbete. Mattorna voro bestämda för Agdas unga hem, och moderns tankar sysslade intresserad med ting, som rörde bosättningen. Men med ens fick hon annat att tänka på. Hon hörde röster från vedboden intill. Två kvinnor samtalade, och ämnet var hennes dotters förlofning.

»Ja, jag ä' inte säker, så jag vill inte ha det sagdt efter mig, men jag tror, att det är på tiden, att hon gifter sej. Gud, hvad hennes morsa då skall vara ilsken, hon som alltid hållit sig så förnäm. Tänk bara på hur hon skrutit med sin Agda! Det ä' just rätt åt dem bägge två. Man kan knappast hålla sig för skratt.»

»Ah, det där herrskapet! Jag har alltid haft mina tankar om dem! För resten är det här nog

inte första gången för Agda, jag har hört talas om att hon snört ihjäl en förut.»

Den gamla satt som lamslagen några minuter. Hon hörde dörren intill låsas och de båda kvinnorna aflägsna sig, utan att hon ens gjorde ett försök att se, hvilka de talande voro. Det sist hörda gaf hon icke en tanke, men det andra... Var det möjligt? Agda! Hennes dotter! Hvar hade hon haft sina ögon, som icke märkt något? Ah, det var nog förtal. Men så påminde hon sig saker... »Ack, ett sådant elände!» — Hon satt länge kvar på pallen i den halfmörka vedboden. Händerna lågo overksamma i hennes knä.

När hon slutligen inträdde i boningsrummet, var Agda hemkommen från sitt arbete och höll på att spänta stickor vid spiseln. Med ett hårdt grepp vände modern henne helt om och synade henne. Så sjönk hon ned i soffan, lade armarna på bordet, dolde ansiktet i dem och grät.

Den unga kvinnan hade sällan sett sin mor gråta, fastän lifvet för denna varit en nästan oafbruten rad af bekymmer. Hon tvekade länge, innan hon vågade sig till den gråtande, tog slutligen mod till sig och rörde blygt vid moderns skuldra, sägande:

»Var inte så ledsen, lilla mamma! Jag ska' gå härifrån och aldrig komma igen, om du vill. Mamma ska' inte behöfva blygas för min skull.»

Men modern gjorde en afvisande rörelse, och Agda gled försagd till spiseln, där hon återtog sitt arbete. Stickornas fall mot spiselstenarna och den gamlas snyftningar voro länge de enda ljud, som

bröto tystnaden i rummet. Slutligen upphörde dock de senare. Modern torkade sina svullna ögon med förklädessnibben och såg på dottern, som var ytterligt blek och hade läpparna slutna, så de bildade en rak linie. Men ögonen voro tårlösa och stickorna föllo oafslåtligt för hennes knif. »Hon har sannerligen icke mycket hjärta», tänkte modern. Högt sade hon:

»Har du tänkt på hur du skall ställa för dig? Hvad säger Oskar? Det är då väl, att du åtminstone är förlofvad med honom. Ni få väl skynda på med brölloppet.»

Agda åhörde stillatigande sin mors förebråelser och besvarade enstafvigt hennes många frågor. Under natten, som följde, hade hon en fruktansvärd kamp att utkämpa. Mäktigare än samvetets kraf på ädelmod och rättvisa mot Oskars ovigda hustru, gjorde hennes kärlek sig förnimbar. För honom, som felat, uppfann den ursäkter. Den snärjde hennes tankar, berusade hennes inbillning med minnen om forna, lyckliga stunder och kom henne att känna en sönderslitande smärta vid att frambesvärja tillvarons djupa ödslighet utan den älskade. Egennyttan hade också sitt ord med i laget. Agda hade mer än en gång bevittnat ensamma mödrars förtviflade kamp för att hålla svältdöden från sig och barn. Hur var det Berta Seider sade, när hon blef afskedad i brist på arbete? »För mig finns inget annat val, vet ni flickor, än att antingen kasta mej och mitt barn i Klara sjö eller sälja mej själf på gatan i natt.»

»Jag kan inte låta honom gå från mig», kved

Agda. »Jag kan inte! Och mitt barn har lika mycken rätt till en far som hennes.» Här gjorde rivalitetskänslan sig hörd. Hon kände en lågsinnad triumf öfver att kunna ernå det, som medtäflerskan förgäfves sträckte sig efter. Barnets rätt till sin far var blott en förevändning af henne, tjänande till försköning af hennes egennyttiga motiv. Ty den oföddes väl eller ve var henne ännu likgiltigt.

Länge stod striden oafgjord i hennes oupplysta, famlande själ. När hon sent omsider blef ense med sig själf, steg hon ur bädden, gick långsamt genom det skumma rummet till fönstret och vek rullgardinen långsamt åt sidan. Hon såg på den milda morgonsolen, i det hon kysste ringen. Så släppte hon taget om gardinen, guldet föll med ett klingande ljud på nålfatet å byrån, och med händerna för ansiktet störtade hon tillbaka i sin säng och gömde sig helt i täcket.

Följande dag fann modern ringen; hon tänkte dock, att den blifvit glömd, och sade därför intet. Men då hon äfven dagen därpå fann, att Agda icke bar den, frågade hon om orsaken.

»Jag ska' skicka den tillbaka till Oskar», svarade dottern. »Det är slut emellan oss nu.»

»Har du ditt förstånd i behåll? Vet du, hvad du gör?»

»Mamma vet inte allt. Oskar har en annan flicka, som han bott ihop med. Dom har redan ett barn tillsammans, och hon går med det andra. Vi mötte henne, då vi var ute och gick sista gången. Jag vill inte stå i vägen för henne.»

Fru Hults förvåning var stor och saknade icke uttrycksmedel. Emellertid hämtade hon sig fort från öfverraskningen och uppbyggde sig med betraktelser öfver den allmänna uselheten bland människorna. Hon tyckte mycket om att använda kyrkliga uttryck, där det enligt hennes mening föll sig väl, och utbrast därför:

»Hvad har du att göra med andra kvinnors syndalif? Ditt eget är minsann uselt nog för en rättfärdig Gud. Du har att reparera ditt fel med att gifta dig med honom, det ä' inte tu tal om den saken. Drag inte mera skam öfver oss, än du gjort! För resten kan du inte vara säker på att hon talade sanning.

»Läs det här mamma!» sade Agda och räckte fram brevet.

»Visst ä' det nedrigt af honom», tyckte den gamla kvinnan, sedan hon tagit del af skrifvelsen. »Men man ä' i alla fall sig själf närmast. Dig ä' han ju så dann med, så dig gifter han sig med.»

»Jag kan aldrig tro honom mera, mamma», utbrast Agda lidelsefullt. »Aldrig! Det kan aldrig bli detsamma mellan oss som förr. Hur skulle jag kunna tycka om honom nu, sen han bedragit mig så», tillade hon med lägre röst och mer osäkert, ty hennes hjärta blödde under den halfva förnekelsen af dess kärlek.

»Tycka om! Tycka om! Hur många tror du gifter sej, för att dom tycker om sin karl. Man gör det för att få sitt eget och slippa tjäna främmande.»

»Men, mamma, det ä' väl inte rätt gjordt mot karlarna?»

»Ah pytt! Jo, det är det visst. När dom ä' så dumma så... För resten förtjänar dom inte bättre. Tänk på hur många flickor dom drar i fördärfvet. Men dom blir i alla fall lurade själfva till sist. Jag tror, dom ä' skapta till det.»

»Hvad menar mamma?»

»Hvad jag menar? Jag menar det, att våran kärlek till en karl — åtminstone med det han anser för kärlek — ä' det bara skräp med. Om den finns, så räcker den bara, tills man fått ett barn. Det älskar man, må du tro. O — O — O —! Man vet inte, hur väl man vill det. Det är ens allt. Ja, du får väl själf erfara... Karl'n måste man ju dras med för försörjningens skull och så husfriden, förstås. Fråga du hvilken hustru som helst, som har barn, hvem hon allra minst vill se i likkistan, sin man eller sitt barn, så får du höra. Har hon barnet i knät, så kan jag slå vad om att hon inte säger ett ord utan bara kysser och kysser det och kramar det till bröstet.»

Den talandes ögon hade fått ett fuktigt skimmer. Hon rörde omedvetet armarna, som om dessa omslutit en liten hjälplös varelse, och satt en stund tyst, försänkt i sina egna minnen. Så fortsatte hon efter en vaken blick på dottern, som låg på knä framför skänken, omgifven af husgeråd, sysselsatt med att lägga rent papper å dess hyllor.

»Förstår du nu, hvad jag menar med att karlarna förr eller senare alltid bli lurade, och hvarför jag tycker, att det inte gör så mycket, om man inte är kär, när man gifter sig? Oskar har ju så duktiga förtjänster. Ni kan få det riktigt bra, om ni

sköter er. Det vore en ren galenskap af dig att slå upp med honom. Du vet inte, du, hur svårt det är att dra' sig fram med ett barn. Hur ska' du kunna försörja det på dina fattiga nio kronor i veckan? Och hvad tror du, människorna ska' säga? Du måste gifta dig, det ä' din enda utväg för att klara dig i Guds och människors ögon.»

Detta tal var hvarken det längsta eller det sista, som modern bestod sin dotter. Agda blef utsatt för ett ideligt gnat. Men hon gick ändå sin egen väg — fast under mycken smärta. På fabriken började hennes arbetskamrater att växla betydelsefulla blickar, men ännu gällde dessa blott frånvaron af förlofningsringen.

Dagen för Oskar Vrets återkomst till Stockholm var inne. Agda hade fått ett kort meddelande om tiden, när han kunde väntas. »Jag kommer med pengar på fickan», skref den unge mannen. »Vi kunna hyra rum med detsamma, och så ta' vi möblerna på afbetalning. Om söndag har du mig hos dig igen.»

För Agda förflöt söndagens första hälft under en ångestfull oro, som ingenting kunde lindra. »Den flickan är då alldeles känslolös», tänkte modern, seende dotterns slutna ansikte lutadt öfver en bok, som likväl blott skenbart lästes.

Men när hon, som ansåg det klokast att vara ur vägen vid de ungas möte, aflägsnat sig, började Agda en timslång vandring i kammaren...

Steg! Älskade, välkända... En blodvåg färgade hennes ansikte och hals. Det var, som om hennes innersta väsen burits på en våg af lidelse-

full ömhet mot honom, som nu inträdde. Med ett rop af snyftande lycka gled hon viljelöst in i hans famn...

Men då han lyfte upp hennes hufvud från sitt bröst och såg in i hennes ögon, fattades hon af blygsel öfver sitt moderskap. Det kom svalka i hennes blod. Eros tystnade — nu kunde pliktens karga röst göra sig hörd.

Agda slet sig loss.

»Gå din väg!» utbrast hon. »Gå! Jag vill inte ha något med dig att göra. Det ä' slut oss emellan. Tag din ring och gå!»

Det tvekande uttryck, Oskar Vrets anlete burit, innan han öppnat dörren till sin fästmörs rum och med en blick hunnit öfvertyga sig om att hon var helt hans, återkom nu förstärkt i så hög grad, att det blef till tafatthet. Dröjande gick han efter henne till byrån. Hon hade dragit ut spegellådan, i hvilken hon nervöst ref omkring, letande efter ringen. Han försökte lägga armen om hennes lif, men hon värjde sig.

»Hvad ä' du arg på mig för?» sade han. »Inte kunde jag hjälpa, att en fyllkäring kom och var galen på oss. Det ä' väl i stället jag, som borde vara arg på dig, som rände din väg och lät mig stå där.»

»Jag vet allt», svarade Agda. Hennes röst var lägre än vanligt men hade en hård metallklang.

»Hvad vet du, om jag får lof att fråga?»

»Att du bott ihop med henne, vi mötte, och har barn med henne nu. Du har öfvergifvit henne. Du har bedragit oss båda.»

»Det är lögn, säger jag dig.»

»Hon heter Johanna Boman... Ja, ser du det! Det lönar sig inte längre att ljuga, Oskar. Hellre än att ta' en beta bröd ur din hand, så dör jag. Det blir väl alltid någon råd för mig och vårt barn.»

»Barn! Vårt barn?»

»Ja.»

»Det var då en ren helvetes nyhet. Ska' man nu få det eländet på sig också?»

En djup tystnad följde. Oskar Vret såg oroligt på det hvita ansiktet framför honom. Han öfverlade. Ett visst mått af uppriktighet var tydligen nu den bästa taktik, han kunde följa. Han kunde inte låta henne gå ifrån sig. Ömheten strålade mot henne ur hans bruna ögon.

»Hur har du egentligen fått reda på — hvad hon heter?» sade han med ett förtroligt tonfall.

»Det säger jag inte.»

»Låt bli då! Men jag vill påpeka för dig, att jag inte ä' gift med henne.»

»Du har lofvat henne giftermål, och ni ha barn tillsammans.»

»Hvad fan har det med saken att göra? Hon kunde haft ögonen öppna.»

»Det kan jag också ta' åt mig.»

»Var så god! Den, som löper största risken, bör se sig bäst för.»

Agda stod tyst och orörlig. »Att jag inte kan hålla käften», tänkte den unge mannen, ursinnig öfver sin egen retlighet.

»Bry dig inte om hvad jag sa', bad han be-

vekligt. »Inte menade jag att pika dig, det förstår du väl. Du och jag, vi ska' gifta oss. Jag har allaredan talat med en husvärd om lägenhet. I morgon gå vi och se på möbler, om du vill. Inte ska' du bry dig om min gamla flamma. Hon blir inte något påhäng, för hon är styf värre att arbeta. Säg mig, hur du tycker! Ska' vi två ta' ut lysning i morgon?»

Intet svar.

»Var inte oresonlig längre, flickan min», fortfor han efter en skygg granskning af Agdas slutna drag. »Jag bryr mig inte om henne och har aldrig gjort det. När jag blef bekant med henne, var jag just hitkommen ifrån landet. Jag var oskyldig som ett nyfödt barn, må du tro, men så blef jag lite full en gång, och då nästan lockade hon mig... Och lite längre fram blef jag utan arbete, och då flyttade vi ihop, för hon ä' duktig att tjäna pengar, det måste jag medge. För resten såg hon rätt bra ut den tiden, men nu... fy tusan! Jag har i alla fall aldrig varit kär i henne. Aldrig i någon mer än dig.»

De sista orden framkallade ett skärt skimmer på Agdas kinder, och hennes barm häfdes under djupa andetag. Men hon teg fortfarande.

»Kan du inte svara?» bröt han ut. »Du fordrar kanske, att jag ska' falla på knä och tigga dig om nåden att få gifta mig med dig. Var du tacksam för att du har en hederlig karl att göra med!»

Agda tog ringen från nålfatet, där hon lagt den. »Ge mig nu tillbaka min!» bad hon och

släppte klenoden i hans halföppna hand. »Se'n ska du gå.»

»Det kan jag också göra. Men jag kommer aldrig igen.»

Han ryckte till sig hatten och var med ett par steg vid dörren. Men där såg han sig om, dröjande med handen på låsvredet.

I ett nu var han åter hos henne med armarna kring hennes hals. »Lilla Agda!» bönföll han, »inte skall du tänka på mitt föregående. Det har jag själf glömt. Låt det bli som förut mellan oss! Du ska aldrig behöfva ångra dig, det lofvar jag dig på min heder.»

Hon såg honom som genom ett töcken... hennes pulsar flögo... Men med uppjudande af all sin sinnesstyrka sköt hon honom från sig. Då slet han ringen af sitt finger, kastade den tvärs öfver golfvet och slöt dörren hårdt efter sig.

III.

Som redan sagts, hade frånvaron af förlofnings-tecknet å Agdas hand väckt stor uppmärksamhet bland hennes arbetskamrater. Historiens rätta sammanhang blef dem aldrig bekant; det gissades mycket öfver anledningen till förbindelsens upphörande, men först då Agdas hafvandeskap blef tydligt för alla, ansågs lösningen funnen. Allmänna meningen var, att den blifvande modern förkastats. »Så likt karlarna!» sade flickorna emellan sig. »När dom har fått sin vilja fram, så...» Saken var så vanlig både med hafvandeskap utan giftermål och det förra som orsak för upplösandet af förbindelsen, att Agda Hult säkert undsluppit för bättre pris, än fallet blef, om hon fullt stått på samma plan som kamraterna. Nu höjde hon sig något öfver dem, därför stenades hon, medan de, som slungade stenarna, i och med detta växte i sina egna ögon.

Skadeglädjen var allmän. Hviskningarna blefvo till högt uttalade elakheter, de förstulna blickarna till hånfullt mönstrande. Och ju otympligare hennes kropp blef, dess oftare sargades hon af fnissningar och oblygheter. På hennes egen af-

delning var hon någorlunda skyddad, men när ånghvisslan ljöd och alla strömmade ut... män, kvinnor och halfvuxna af båda könen... O, hur hennes hjärta skalf af ångest! Hur hon blygdes! Ut i dagsljuset med schalen svept om sin rygg, ett mål för allas blickar. Trängd och knuffad i porten, lämnad ensam bland människor, som alla gingo i par eller grupper. Fostrets tyngd och en olidlig smärta i ben och fötter af det ständiga ståendet under dagen gjorde hennes gång underlig att se och utmanande till löje. Glåpord från portarna, från grannarnas dörröppningar, i förbifarten på gatan... Men inte ett ryck i hennes aftärda ansikte förrådde, hvad hon led. Hon fördrog allt, stum och till synes oberörd.

»Hon ä' som en stock», sades det bland kamraterna.

»Det kan ingen veta», invände någon. »Det ä' synd om henne. Låt henne vara i fred! Ni ä' alldeles för djäfliga, då ni sätter till.»

Men moderskapets majestät förstod ingen.

En dag hände emellertid något, som förändrade stämningen mot henne. Någon på bageriet hade format en liten vagga af deg och sände den sedan som ett prydligt paket upp till Agdas arbetsal med fabriken springpojke.

Hon mottog det med någon undran. Alla hennes arbetskamrater på afdelningen hade, förvånade och nyfikna, åsett paketets framlämnande och sågo nu i spänning på, när hon vecklade upp omslaget. Ett skallande gapskratt följde.

Agda såg på den välgjorda tingesten under

nedfällda ögonlock. Så tappade hon den utan att märka det, gick bort till sitt arbetsbord och fortsatte med det afbrutna arbetet.

Väl en kvart hade förflutit. Alla i salen voro rastlöst sysselsatta. Då ljud plötsligt ett rop, som kom tjugo par ögon att blicka mot Agdas plats.

»Titta, flickor, titta! Hva' i Herrans namn ä' det med Agda?»

Alla störtade fram och trängdes kring henne, utropet gällde. Men de sågo ingenting annat än en smal blodstrimma längs hennes hvita förkläde och haka. Droppe efter droppe ökade långsamt den röda rännilen, under det hon själf, omedveten om skaran omkring henne, gråtande och med tänderna i den sönderbitna underläppen lade kaka till kaka i en bleckbunke.

Efter detta gjordes det ljust för henne på fabriken. Men det var för sent. Hon stelnade alltmer i sin slutenhet. Hennes ansikte liknade slutligen en dödsmask.

Sent omsider hade fru Hult tröttnat på sitt gräl. Hon kände ibland en svidande känsla i sitt bröst vid åsynen af dottern. Och hon ville vara snäll mot henne. Men hennes egen värkande kropp och de ständiga bekymren för pengar till mat och hyra, jämte det kränkande medvetandet om att vara ett föremål för grannarnas skadeglada prat — allt detta gaf hennes lynne smak af bittermandel och ättika. Då hennes hälsa tillät, — och annars med — utförde hon rengöringar i främmande familjer. »Dom vet minsann att ta' reda på ens krafter, ...» brukade hon säga vid hemkomsten.

Hur trött hon än kände sig, tog hon likväl genast, helt intresserad, del af dotterns sömnad åt det väntade barnet. När hon sedan fått rullgardinen fälld, lampan tänd på bordet framför fönstret och en kopp rykande kaffe framför sig, tinade hon upp, och det trumpna ansiktsuttrycket försvann. Hennes ögon glimmade vänligt genom den ringlande röken mot dottern, hvars smala kinder fått ett sken af lifsfärg — en verkan af kontrasten mot den hvita trådgardinen.

»Låt mig se, Agda!» kunde hon säga: »Inte duger det här. Du tar alldeles för grofva fällar. Det kommer att skafva på de små lemmarna, kan du väl förstå. Tyget är så hårdt. Och obehagligt också. Du får ta' min hvita underkjol och göra skjortor af. Den ä' det så fint tyg i. Jag ska' hjälpa dig att klippa i kväll. Och så skall jag sälja yllepump i morgon. Du ska' få broderade remsor för pengarna, det blir nog till ett par meter. Jesses, hvad skjortorna bli trefliga!... jag tycker mig riktigt se dem.»

I sådana stunder kunde det hända, att fru Hult fick den tillfredsställelsen att se sin dotter småle. Blekt och vemodigt, som leendet var, gjorde det dock modern hjärteglad. Och lugnad släckte hon lampan och kröp under sitt täcke.

Men för den unga kvinnan i järnsängen dröjde sömnen att komma. Genast mörkret föll öfver henne, var det, som om en hand strukit bort masken från hennes ansikte... Och när sömnen äntligen infann sig, var det ett följe af ohyggliga drömmar.

En natt väcktes modern af en duns mot golvet

och såg i det bleka gryningsljuset, hur dottern reste sig från det förstnämnda och med feberaktig brådska företog en undersökning af sina sängkläder.

»Har du fallit ned från sängen? Hvad har du för dig? Hvad letar du efter, barn?»

»Masken! Masken!» stammade Agda, hackande tänderna under intrycket af en vanvettig vämjelse och förfäran. Hon hade i drömmen sett en slemmig mask med svarta ögon slingra sig utför väggen och plötsligt falla på hennes nakna arm som en krälände gelélik massa...

Länge hade hon ej en gnista ömhet för det barn, som hon bar under sitt hjärta. Oviljan hade öfvergått till likgiltighet — det var allt. Men en afton, då modern, utled vid Agdas brist på företagsamhet, vägrade sin hjälp vid tillklippningen af en liten skjorta, tvingades den unga kvinnan att själf tänka på de behöfliga måtten till denna. Något färdigsydt hade hon icke att rätta sig efter, ty modern hade lagt alltsammans i blöt för att tvätta det. Grubblande satt Agda med det hvita tyget framför sig. Ärmarna! Hur stor kunde den lilla armen vara, måntro? Den lilla armen! Ett litet bröst! Små, små händer, fötter...! Armt och hjälplöst... O, men hennes eget, hennes eget! Tänk ändå! Men det måste ha mat och kläder, hur skulle hennes aflöning räcka, om hon än försakade allt hon förmådde själf! Ack, hvilka bekymmer! Men ändå...! Någon skulle kanske vänta på henne, längta efter henne och sträcka armarna mot henne, bero helt af henne. Och hon, som ville dö. Visst vore det bäst, men om hon icke

finge den lyckan? »Det skall aldrig fara illa, så vidt på mig beror», sade hon sig själf. »Jag ska' arbeta och dra' försorg om det själf och aldrig tigga någon om hjälp.»

Dagen därpå fann fru Hult en enkel prydnads-söm på halsremsan till en liten skjorta. Hon blef mycket förvånad, ty dittills hade Agda slafviskt följt moderns anvisningar om syarbetet, aldrig utan tillsägelse sytt ett enda stygn eller synat de små plaggen.

Oskar Vret fullföljde sin hotelse att aldrig återkomma. Men Agdas hjärta hade följt med honom — ständigt. På hennes dörr fanns en breflåda. Ingen skulle kunna märka ett spår af intresse i den blick, hon fäste på denna hvarje gång, hon gick igenom dörren. Likväl var det henne alltid en bitter missräkning att blott se den blanka plåten genom lådans galler. Såg hon brefbäraren gå öfver gården, fick hon en stark sveda i bröstet af den spänning, hvarunder hon lyssnade efter hans steg. »En enda rad blott!» ropade hennes hjärta. »Ett par ord! Ett vykort utan minsta hälsning, blott hans hand röjde sig i adressens skrift! Hans älskade hand...!»

Hennes längtan uppfylldes aldrig.

Sent en afton sade fru Hult:

»Som du vet, Agda, ska' jag tvätta i morgon. Jag har inte tid att laga någon mat då. Jag har så mycket att sköta, och jag får ha tvättstugan bara en dag. Du får steka upp litet potatis själf åt dig och koka dig kaffe. Och låt mig få en kopp med, innan du går till ditt arbete. Det blir

en skral middag för dig, men jag får vara utan, jag. Några öre är allt, jag äger.»

Dagen därpå kände Agda starka kvälningar och ett underligt tryck öfver hjässan vid uppstigandet ur sängen. Hon gick dock till sitt arbete. Timmarna skredo fram med en ohygglig långsamhet för henne, hon frös trots den starka värmen i arbetsrummet och led af smärtor i korsryggen. Inpackningen af kexen försiggick denna dag med en ursinnig fart. Arbeterskornas ansikten blossade af ansträngningen, och deras lynnen voro färdiga till utbrott vid minsta anledning. Fram mellan borden gick förestånderskan, snabb i rörelserna och med hvassa blickar, och hennes jäktande: »Skynda på, skynda på!» det går alldeles för långsamt för er», möttes af ett hatfullt mummel. Det var, som om luften blef eldfängd, hvarhelst hon drog fram. Knappast någon undslapp hennes anmärkning utom Agda, som lugn och blek skötte sin syssla utan att märkbart oroas af den härskande spänningen.

Då hon på middagen kom till modern i tvättstugan, sade den senare, i det hon slängde en skopa kokande lut i sin balja:

»Du får komma och hjälpa mig, med detsamma du kommer hem i kväll. Så mycket du vet det! Annars får jag inte tvätten färdig.»

På eftermiddagen ökades brådskan å fabriken till det otroliga. Det var, som om en hvirfvelvind brusade genom salen och satte de tjugo paren händer i våldsamt rörelse. Hände så, att Agdas närmaste kamrat, en ung kvinna vid namn Ebba

Carlén, kände nålarna glida ur sin håruppsättning. Just som hon var i färd med att ordna denna, syntes föreståndarinnan i dörren. Blossande af vrede, rusade hon rakt fram till den unga flickan och utbrast:

»Hvad ta'r Ebba sig till? Ni ä' här för att arbeta och inte för att göra toalett. Jag har räknat boxarna och Ebbas namn finns inte å många. Det ä' bevis på att ni ä' lat. Ni gör inte rätt för hälften af timpenningen. Här ska' bli en annan ordning, det lofvar jag.»

»Hon var väl tvungen att sätta upp håret, då det föll ned», sade en flickröst från ett hörn af salen. Kanske det varit bättre, om det kommit strån bland kexen?»

»Tig och sköt sitt arbete! det här angår inte Elsa.»

Agda hade gripits af en underlig oro. Hon, som under månader icke visat ringaste intresse för det, som skedde omkring henne, kände nu en plötslig svallning i blodet. Hon fick lust att gripa in till förmån för kamraten, som led orätt. Med en svag rodnad på kinderna vände hon sig långsamt mot förestånderskan och sade:

»Ebba var tvungen att fästa upp sitt hår. Jag såg, när det föll ned. Och hon har varit lika flitig som någon af oss i dag. Fröken är inte rättvis.»

Det oväntade i Agdas handling och frånvaron af hetsighet i hennes röst och hållning verkade starkt på den nervösa kvinnan framför henne. Svängande sig om på klacken, stod hon i begrepp att lämna stridsplatsen, då hon olyckligtvis märkte

det triumferande uttrycket i Ebba Carléns rörliga anletsdrag.

»Akta sig, Ebba! så jag inte lagar, så ni får åka», sade hon utmanande. »Ebba ä' den lataste af alla lata härinne. Kom det ihåg!»

Alla händer hvilade ögonblickligt, och vreden lågade i ansiktena omkring henne. Åter ville hon skynda därifrån, men i detsamma rusade Ebba Carlén fram, blek af raseri, och slungade sin fyllda kexburk i golfvet tätt framför hennes fötter, så att dess innehåll yrde omkring henne.

»Här har ni att packa själf, pådrifverska. Spring nu med limstången, om ni vill! Men räkna inte på något för besväret, för tro inte, att jag stannar i det här hålet en enda minut till, ni blodsugerska!»

Snabb som vinden, ilade hon mot salens utgång. Hvarenda flicka utom Agda Hult slog samman händerna till en långvarig, smattrande applåd.

Då Agda vid half åttatiden på kvällen kom in i tvättstugan, såg modern knappast upp från tvättbaljan. Uttröttad och tvär, sade hon blott:

»Tag tvättbrädet där och gnid upp det randiga väl. Här har du såpa. Låt se, att du är flink i fingrarna!»

En brinnande lampa med rökigt glas hängde på väggen mellan de arbetande. Ångan vältrade upp och fyllde det svarta rummet, hvar gång fru Hult lyfte locket af pannan och med kraft bearbetade kläderna i den sjudande luten. Höstvin-

den tjöt kring knutarna och ruskade i stugans gistna fönsterbågar samt piskade regnet in genom dörrspringan och det bristfälliga taket. Lutad öfver tvättbrädet, syntes Agda som en oformlig skugga i de täta dunsterna med ett blekgult skimmer öfver sitt hufvud. Hennes öfverkropp gungade sakta under armarnas taktfasta rörelser. Med alla krafter uppbådade till hjälp höll hon sig uppe, omsorgsfullt skötande sitt arbete. Än på den ena än på den andra foten hvilade hon sin kropp. Svetten pärlade från hennes panna, och likväl skakades hon af köldrysningar. En molande värk i korsryggen kom henne att kvida, men så lågt, att modern intet hörde. Med ens upphörde dock plågorna. Hon kände ett visst välbehag och detta ökades ännu mera, då kokningen af kläderna var slut och sköljningen begynte. Det kalla vattnet svallade öfver hennes nakna armar, då hon svängde kläderna fram och och åter, och svalkande droppar yrde mot hennes heta tinningar. Snart återstod ej mer än rengörningen af tvättstugan, och detta arbete åtog sig modern. Agda blef ledig och skickades in till hvila.

När den förstnämnda en stund senare inträdde i boningsrummet, fann hon dottern djupt insomnad. »Stackare», mumlade hon, »att man ska' vara så fattig, så man inte ens kan ha råd att vara snäll mot den enda, man har i världen. Hon borde inte ha hjälpt till i kväll. Inte ens en kaffe-tår har hon orkat koka åt sig, innan hon gick till sängs.»

Detta senare gjorde emellertid den genomvåta

och uttröttade kvinnan åt sig själf. Icke långt efter sof hon den kroppsarbetandes tunga sömn.

Ett par timmar hade väl förflutit, då Agda vaknade vid ljudet af sin egen jämrande röst. Hon krängde sig under sönderslitande smärtor. »Nu... nu!» tänkte hon ångestfullt. Men plågorna voro snabbt öfvergående, hon kände en oändlig lättnad, svepte täcket om sig och föll strax i en dvallik slummer. Denna varade dock icke länge... Det var, som om tänger ryckt bit för bit ur hennes kropp, som om korsryggen vrängts under järnhårda grepp... Än rullade hon sig samman, än sträckte hon sig, så senorna ville brista. Men ej ett ljud kom öfver hennes sammanbitna tänder. Med ögon, som tycktes vilja ur sina hålor, stirrade hon in i rummets kolmörker, medan en åtrå att dölja sig — djurets behof att utkämpa sitt lidande ensamt och inom trångt begränsadt utrymme — flammade upp hos henne. Hvar skulle hon gömma sig? Jo, hon visste — vindskrubben... haken på dörren och så krypa längst bort in under det starkt sluttande taket. Men i detsamma hon gjorde en ansats att lämna bädden, föll hon utmattad tillbaka mot kudden. De förfärliga smärtorna hade lämnat henne för andra gången, och det dvalliknande tillståndet infann sig ånyo, men nu uppfyllt af flyktiga bisarra syner... När hon åter kom till medvetande, visste hon, att tiden var inne.

Gömma sig! Bara undan i ett trångt hål och gömma sig...! Mors hjälp...? Nej! Nej! Ingen, alls ingen fick komma vid henne! O, bara

hon hunne till skrubben! Mödosamt reste hon sig ur bädden.

Hennes ben sviktade dock. Hon föll och blef liggande en kort stund, kröp sedan öfver golfvet, men tog miste om vägen till dörren och kom i stället till spiseln. Med användande af sina sista krafter och tagande stöd mot det kalla järnet, reste hon sig och vacklade, kännande sig för med händerna, genom rummet och fann äntligen dörren, som hon varsamt låste upp. Med några steg var hon framme vid skrubben, öppnade den och tog nyckeln med sig samt lade på dörrhaken innanför. Längst in i skrubben föll hon ned, i fallet dragande med sig några klädesplagg och annan bråte...

Modern reste sig i bädden vid ett skrik, som kom hennes blod att isas... Åter ett! Hon störtade upp, skälfvande och med frambrytande ångestsvelt öfver kroppen... Ett vrålände. »Agda!» skrek hon. »Agda, hör du inte, Agda?» Ett kvidande läte uppfångades af hennes spända hörsel, så kom ett utdraget gällt skrik... ett barns.

Tändstickorna! Hon visste icke, att hon sopat ned dem från bordet under intrycket af sin förfäran. Hennes darrande händer trefvade omkring men funno dem icke, hon trampade på dem med sina bara fötter men märkte det ej. Äntligen fick hon reda på en ny ask i skänken och lyste mot Agdas bädd. Tom! Och på golfvet lågo hennes kläder kringspidda tillika med kuddar och lakan. Repande eld på sticka efter sticka, stirrade hon skräckslagen kring rummet. Regeln för dörren var

frändragen. Ut på vinden med linnet fladdrande kring knäna... Skrubben? Nej, den var låst. Råd vill såg hon sig omkring. Då hördes åter ett barns kvidande.

Hon hörde icke, att människorna i våningen under började röra på sig... I vanvettig ångest sökte hon med naglarna öppna dörren till skrubben, ropande: »Jag kommer, Agda! Jag kommer, så fort jag kan. Med ens rann det henne i minnet, att hon sett nyckeln i dörren, då hon kommit från tvättstugan. Hon kastade sig på knä och trefvade omkring på golvet, den måste ju finnas i närheten, tänkte hon. Förgäfvets — den fanns icke.

Då förstod hon plötsligt allt. »Haken», skrek hon. »Den förbannade, usla haken!» Hon störtade in i rummet, fick lampan tänd och fann vedyxan bakom kommoden. Med förtviflans kraft högg hon löst på dörren till skrubben.

Ljus syntes i trappan och förfärade hvita ansikten, men hon märkte det icke. Dörrspegeln splittrades, hon lyste in genom öppningen men mötte endast kolmörker. Åter svängdes yxan... Med lampan i handen klef hon öfver spillorna, fastnade på gångjärnet... linnet rämnade, och med några steg var hon framme hos den unga modern, som låg där i en blodpöl med ett kvidande barn intill sig.

»Agda lilla!» stönade hon. »Lefver du, min lilla flicka?»

Dotterns ögonlock darrade lätt, något annat svar kom ej. Ett ihållande skrik hördes från den nyfödde... Bråten vid dörröppningen brakade

under hårda och snabba steg... en kvinna skyndade fram och böjde sig ned öfver de båda. Ett klipp... och barnet frigjordes från modern. Den eviga skilsmässan hade Döden kort förut bragt till stånd.
